

7. Marten en Oopjen te koop | Regenten en vorsten

Lesbeschrijving (versie 1.0) | vmbo-gt

Inhoudsopgave

1. Inhoudelijke opzet -----	2
1.1 Essentie tijd van regenten en vorsten-----	2
1.2 Opzet module -----	2
1.3 Opbouw lessen-----	4
1.4 Beoordeling-----	4
2. Moduleoverzicht -----	5
3. Lesbeschrijvingen -----	8
3.1 Lesbeschrijving Tijdsprong -----	8
3.2 Lesbeschrijving Les 1 Het missende schilderij-----	10
3.3 Lesbeschrijving Les 2 Betaalbare meesters -----	12
3.4 Lesbeschrijving Les 3 Machtige portretten-----	14
3.5 Lesbeschrijving Les 4 Een duister verleden?-----	16
3.6 Lesbeschrijving Les 5 Kopen of niet kopen?-----	18
3.7 Lesbeschrijving College De wetenschappelijk revolutie (in productie)-----	20

1. Inhoudelijke opzet

Marten en Oopjen te koop is een module over het tijdvak van regenten en vorsten. Elke module van de methode Blink Geschiedenis | Saga bevat een uitdaging (overkoepelende missie) voor leerlingen. In deze module is de leerling conservator van het gloednieuwe museum XVII en heeft de opdracht uit te zoeken of het museum *Marten en Oopjen* als pronkstukken moet aankopen. De schilderijen staan op verschillende manieren symbool voor de 17e eeuw. De **hoofdvraag** van de overkoepelende missie daarbij luidt:

Zijn Marten en Oopjen hét symbool voor de 17e eeuw en moeten de portretten van Marten en Oopjen daarom worden aangeschaft voor het museum?

1.1 Essentie tijd van regenten en vorsten

Centraal in deze module staat het sleutelbegrip **schilderkunst**. Schilderkunst uit de 17e eeuw verbeeldt de essentie van het tijdvak. Op veel schilderijen is te zien hoe handel, identiteit, macht en slavernij met elkaar zijn verbonden. Leerlingen bestuderen naast de schilderijen van Marten en Oopjen ook veel andere schilderkunst, veelal uit de 17^e eeuw. Zij leren schilderijen in de tijd te plaatsen (in de Tijdsprong), schilderijen uit de 17^e eeuw te herkennen (Tijdsprong en onderzoekslessen 1 t/m 4) en meer over de historische onderwerpen economie & handel (les 1), Hollandse meesters (les 2), bestuur, macht & burgerij (les 3) en wereldhandel & slavernij (les 4). In les 5 leren leerlingen om een beargumenteerd advies te geven (zie vaardigheid ‘Adviseren’).

Leerlingen leren kritisch nadenken over de betekenis van de 17^e eeuw voor hen in de wereld van nu. In elke les wordt ze gevraagd *in hoeverre* Marten en Oopjen volgens hen symbool staan voor de 17^e eeuw en *in hoeverre* zij als conservator, nu zij door onderzoek meer over hen weten, geïnteresseerd zijn in de aankoop van Marten en Oopjen.

1.2 Opzet module

In de Tijdsprong maken leerlingen kennis met het sleutelbegrip **schilderkunst**. Leerlingen wordt gevraagd schilderijen in de tijd te plaatsen. Hoe zie je uit welke tijd een schilderij komt? Wat vertelt een schilderij ons over een bepaalde tijd? En

wat niet? En daarnaast: wat vinden leerlingen van diverse schilderkunst? Wanneer is een schilderij voor hen meer of minder waard? Waarom? Door verschillende schilderijen te koppelen aan economie, politiek, sociale verhoudingen en cultuur maken leerlingen het bruggetje van het sleutelbegrip schilderkunst naar de tijd van regenten en vorsten. In het keuzemenu is het mogelijk deze onderwerpen en tijd verder te verkennen door middel van de *interactieve tijdlijn* (op scherm + digitaal werkblad), de werkvorm: *schilderijen placemat* (print) of de *introductie de Republiek* (digibordlesschermen + digitaal werkblad).

Door de personen Marten en Oopjen te leren kennen, maken leerlingen kennis met kinderen van zeer welvarende ouders. Beide families zijn op hun eigen manier vertegenwoordigers van het groeiende handelskapitalisme eind 16^e, begin 17^e eeuw. Marten en Oopjen zijn typische ‘nieuwe rijken’. Leerlingen onderzoeken in les 1 de rijkdom en handelsgeest van de 17^e eeuw en leggen het verband met de personen Marten en Oopjen (KA: ontstaan van handelskapitalisme en begin van een wereldeconomie).¹

Rembrandt stond als Hollandse meester niet op zich. Er waren meerdere Hollandse meesters, die – al dan niet in opdracht – veel schilderijen maakten. Het is een uiting van een nieuwe cultuur en identiteitsvorming van de rijke burgerij. In het Rijksmuseum hangen veel Hollandse meesters in de eregalerij. Wat de Hollandse meesters de leerlingen leren over de 17^e eeuw en wat het ene schilderij meer waard maakt dan het andere, onderzoeken ze in les 2 (KA: burgerlijk bestuur en stedelijke cultuur in Nederland).

De Republiek uit de 17^e eeuw staat bekend om het unieke karakter van het bestuur. Leerlingen leren in les 3 de politieke machtsstructuur van de Republiek kennen, maar komen er ook achter dat niet iedereen in een hokje past. Ze ontdekken de kenmerken van macht en hoe die terug te zien is in de portretkunst. Aan de hand van enkele belangrijke portretten en bijbehorende levensbeschrijving schatten de

¹ KA refereert naar de Kenmerkende Aspecten onderbouw havo/vwo zoals omschreven op: <https://www.slo.nl/?ActLBl=tijdvakken-kenmerkende-aspecten-ob-havo&ActItmIdt=15733>

² Stichting The Black Archives is een historisch archief dat zwarte en andere perspectieven op de geschiedenis verzamelt en voorstellen doet voor de integratie van deze verhalen in de geschiedenisles. Zie: <https://www.theblackarchives.nl/meergeschiedenis.html>

leerlingen hoe machtig deze figuren, waaronder Marten en Oopjen, waren (KA: burgerlijk bestuur en stedelijke cultuur in Nederland).

Recent onderzoek laat zien dat het thema slavernij in de 17^e eeuw weliswaar steeds vaker behandeld wordt in geschiedenismethodes, maar nog te vaak als apart hoofdstuk.² Slavernij is verweven met de geschiedenis in abstracte zin (economisch, cultureel, politiek, sociaal) (zonder slavernij zou (de geschiedenis van) de Republiek er heel anders uit hebben gezien), maar ook in persoonlijke zin. De relatie tussen Marten en Oopjen en slavernij onderzoeken de leerlingen in les 4. Ze vragen zich af wat de relatie is tussen kunst en het slavernijverleden. Als je meer weet over het slavernijverleden van Marten en Oopjen, bekijk of beoordeel je deze schilderijen dan anders? (KA: ontstaan van handelskapitalisme en begin van een wereldeconomie en KA (uit de tijd van pruiken revoluties): slavenarbeid op plantages.) Hier bestaat de mogelijkheid om deze les in te leiden door eerst het college Slavernij (door de eeuwen heen) te geven of de les te verdiepen door het college achteraf te geven.

Alle lessen 1 t/m 4 samen geven de leerling als conservator voldoende basis om in les 5 een weloverwogen advies te geven over het wel of niet aankopen van de schilderijen van Marten en Oopjen voor Museum XVII.

Voor deze module hebben we ervoor gekozen het absolutisme (KA: het streven van vorsten naar absolute macht) niet te laten onderzoeken, omdat we daarmee de focus van de leerlingen op de situatie van en rondom Marten en Oopjen vertroebelden en het thema politiek te ingewikkeld zou worden. Dit kenmerkend aspect bestuderen zij noodzakelijkerwijs in het licht van de Franse Revolutie in de volgende module, module 8. Daarnaast hebben we ervoor gekozen het kenmerkend aspect: de wetenschappelijke revolutie, in een collegevorm te gieten. Dat geeft keuzevrijheid om dit wel of niet te behandelen. Voor het vmbo-gt betreft het een extra: het curriculum schrijft dit thema niet voor.

De vaardigheid die in deze module centraal staat, is bronnenonderzoek. De vaardigheden die in de onderzoekslessen³ aan bod komen, zijn:

Tijdsprong	→ in de tijd plaatsen
Onderzoeksles 1	→ bruikbaarheid bronnen
Onderzoeksles 2	→ afgewogen oordelen
Onderzoeksles 3	→ beeldbronnen + informatie uit een bron halen
Onderzoeksles 4	→ argumenteren
Onderzoeksles 5	→ adviseren

1.3 Opbouw lessen

De module bestaat uit de volgende onderdelen: een tijdsprong, vijf onderzoekslessen, twee colleges en een toets.

In de reeks onderzoekslessen is de uitdaging voor leerlingen vertaald naar een hoofdonderzoeksvraag. In elke onderzoeksles staat een deelvraag centraal. Deze bevat lesstof voor 2 lesuren van 45-60 minuten. In het eerste lesuur wordt het onderzoek voorbereid door het aanreiken en oefenen van voorwaardelijke basiskennis en vaardigheden; in het tweede lesuur wordt het onderzoek uitgevoerd door het toepassen van deze basiskennis en vaardigheden in de missie en wordt een (tussen)resultaat opgeleverd. In onderzoeksles 5 wordt het onderzoek afgesloten met de beantwoording van de hoofdvraag en het (af)maken van het eindproduct. De tijdsprong (introductie) en de colleges (verdieping) bevatten elk lesstof voor 1 lesuur van 45-60 minuten. De toetsvragenbank bevat voor alle leerdoelen van de module tenminste één of meer toetsitems op verschillende denkniveaus van de taxonomie van Bloom. Hiermee kun je zelf een toets samenstellen.

³ Voor een vaardighedenoverzicht, zie ook de homepage van Blink geschiedenis | Saga: de toolbox.

Les	Lestitel	Lessoort	Inhoud
1	Tijdsprong	Klassikaal, docentgestuurd	- Introductie tijdvak - Introductie sleutelbegrip - Introductie de Republiek
2 en 3	1 Het missende schilderij	Onderzoeksles	Rijkdom en handelsgeest van de Republiek
4 en 5	2 Betaalbare meesters	Onderzoeksles	Hollandse meesters
6 en 7	3 Machtige portretten	Onderzoeksles	Bestuur en macht
8 en 9	4 Een duister verleden?	Onderzoeksles	Slavernij in 17 ^e eeuw
10	5 Kopen of niet kopen?	Onderzoeksles	Product = advies
11	College Slavernij	Klassikaal, docentgestuurd	Slavernij door de eeuwen heen
12	College Wetenschappelijke revolutie	Klassikaal, docentgestuurd	KA: de wetenschappelijke revolutie
13	Toetsvragenbank	Summatieve toets	Zelf samenstellen

1.4 Beoordeling

Cijfers kunnen in deze module gebaseerd zijn op de volgende onderdelen:

Lessen	Cijfer mogelijk
Tijdsprong	nvt
1 Het missende schilderij	Test jezelf
2 Betaalbare meesters	Test jezelf
3 Machtige portretten	Test jezelf
4 Een duister verleden?	Test jezelf
Na onderzoeksles 1 t/m 4	(eigen) SO met vragen uit de toetsenvragenbank
5 Kopen of niet kopen?	Advies ahv rubric Adviseren
College Slavernij	Gekozen opdracht
College Wetenschappelijke revolutie	Gekozen opdracht
Toetsvragenbank	(Eigen) Toets met vragen uit de toetsenvragenbank

2. Moduleoverzicht

	Tijdsprong	Les 1 Het missende schilderij	Les 2 Betaalbare meesters	Les 3 Machtige portretten	Les 4 Een duister verleden?	Les 5 Kopen of niet kopen?	College Slavernij	College Wetenschappelijke revolutie
Historische inhoud	<ul style="list-style-type: none"> - In de tijd plaatsen van de tijd van regenten en vorsten - Introductie sleutelbegrip: schilderkunst - Introductie: de Republiek 	De relatie tussen Marten en Oopjen en handelskapitalisme en wereldeconomie	Hollandse meesters en de waarde van schilderkunst	Macht en status in de Republiek	Het 17 ^e eeuwse Hollandse slavernijverleden en de relatie met Marten en Oopjen	De symbolische waarde en aankoop van de schilderijen van Marten en Oopjen afwegen in een advies	Slavernij door de eeuwen heen	Het nieuwe denken over wetenschap, nieuwe ontdekkingen en de gevolgen
Belangrijke begrippen en/of personen	<ul style="list-style-type: none"> - burgerij - economie - Gouden Eeuw - regent - Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden - schilderkunst - sociale verhoudingen - tijd van regenten en vorsten - vorst(in) - wereldhandel 	<ul style="list-style-type: none"> - aandelen - conservator - handelskapitalisme - koopkracht - Oostzeehandel - specerijen - stapelmarkt - Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) - welvaart - West-Indische Compagnie (WIC) 	<ul style="list-style-type: none"> - genre - Hollandse meesters - Nachtwacht - portret - realistisch - stadsgezicht - stilleven - Rembrandt van Rijn 	<ul style="list-style-type: none"> - gewest - Gewestelijke Staten - raadpensionaris - stadhouder - Staten-Generaal 	<ul style="list-style-type: none"> - driehoekshandel - kolonie - Nieuwe Wereld - plantage - slaafgemaakte/slaaf - slavenhandel 		<ul style="list-style-type: none"> - abolitionisten - Keti Koti - krijgsgevangenen - slavenarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> - ... - ... - ...
Vaardigheden	<ul style="list-style-type: none"> - In de tijd plaatsen van het tijdvak - Kennismaken met het 	<ul style="list-style-type: none"> - Bronnen selecteren op bruikbaarheid en onbruikbaarheid (zie toolbox) 	<ul style="list-style-type: none"> - Kijken naar schilderijen - Op waarde inschatten van 17^e-eeuwse 	<ul style="list-style-type: none"> - Bronnen (schilderijen en toelichting) - bestuderen op 	<ul style="list-style-type: none"> - Argumenteren aan de hand van de AUB-methode (zie toolbox) 	<ul style="list-style-type: none"> - Adviseren (zie toolbox) 	(Afhankelijk van gekozen werkvorm)	(Afhankelijk van gekozen werkvorm)

Tijdsprong	Les 1 Het missende schilderij	Les 2 Betaalbare meesters	Les 3 Machtige portretten	Les 4 Een duister verleden?	Les 5 Kopen of niet kopen?	College Slavernij	College Wetenschappelijke revolutie
sleutelbegrip schilderkunst - Voorkennis opdoen over de Republiek in de 17 ^e eeuw	- Bronnen bestuderen voor het beantwoorden van de deelvragen	schilderijen en komen tot een afgewogen oordeel	kenmerken van macht				
Verhaallijn	<p>Overkoepelende uitdaging voor leerlingen: Bij het gloednieuwe Museum XVII zitten ze met de handen in het haar. Alles is al geboekt voor de opening. Maar er ontbreekt nog iets belangrijks: het beoogde pronkstuk voor de vaste collectie is op het laatste moment weggevalen.</p> <p>Jij bent de conservator van het museum. Je wordt gevraagd om een vervangend schilderij aan te kopen dat symbool staat voor de 17^e eeuw. Zijn dat de schilderijen van Marten en Oopjen? Ga op onderzoek uit!</p>						
Schilderkunst is in deze module de bron van onderzoek. Ontdek wat schilderkunst typisch 17 ^e -eeuwse maakt. En wat 17 ^e -eeuwse schilderijen je vertellen over politiek, cultuur, economie en sociale verhoudingen in de 17 ^e eeuw.	Wie zijn die figuren op het doek eigenlijk? Ga op onderzoek uit en kom erachter of Marten en Oopjen inderdaad het voorbeeld van de Hollandse handelsgeest zijn, door te ontdekken hoe zij aan hun geld kwamen. Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.	Schat Hollandse meesters op waarde in. Wat zijn Marten en Oopjen eigenlijk waard en is Rembrandt als maker de beste keus voor hét symbool van de 17 ^e eeuw? Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.	Hoe machtig waren Marten en Oopjen eigenlijk? Bestudeer de andere portretten uit de 17 ^e eeuw in de catalogus, en vergelijk Marten en Oopjen met hen. Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.	Het laatste wat het nieuwe museum kan gebruiken, is negatieve aandacht als blijkt dat Marten en Oopjen inderdaad een slavernijverleden hebben. Hoe kunnen Marten en Oopjen in verband worden gebracht met slavernij? Bekijk het interview met Mark Ponte voor meer informatie.	Het is tijd om een beslissing te nemen. Zijn Marten en Oopjen hét symbool voor de 17 ^e eeuw en moeten hun portretten daarom worden aangeschaft voor het museum? Neem de beslissing en adviseer de museumdirectie in een overtuigende presentatie. Is je interesse gedaald of gestegen	Het college Slavernij beschrijft de ontwikkeling van slavernij door de eeuwen heen. Het is bedoeld om de leerling verdiepende contextkennis mee te geven over slavernij en in te laten zien dat hoe je tegen slavernij aankijkt, afhangt van de tijd en plaats waarin het zich afspeelde én waarin je zelf leeft. De leerling leert dat het fenomeen slavernij niet	

Tijdsprong	Les 1 Het missende schilderij	Les 2 Betaalbare meesters	Les 3 Machtige portretten	Les 4 Een duister verleden?	Les 5 Kopen of niet kopen?	College Slavernij	College Wetenschappelijke revolutie
				Heeft jouw collega gelijk en is het een slechte beslissing om de doeken te kopen?	naarmate je meer over de schilderijen leerde? Motiveer je keuze.	uniek is voor de Republiek in de 17 ^e eeuw.	

3. Lesbeschrijvingen

3.1 Lesbeschrijving Tijdsprong

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop
<p>Essentie De leerling bestudeert het tijdvak van regenten en vorsten aan de hand van het sleutelbegrip schilderkunst. Hoe kun je zien in welke tijd een schilderij waarschijnlijk gemaakt is? Hoe kun je zien dat een schilderij in de 17^e eeuw is gemaakt? Wat leer je over de 17^e eeuw door naar schilderijen te kijken? Hoe moet je eigenlijk naar schilderkunst kijken?</p> <p>Door middel van de interactieve tijdlijn of de introductie 'de Republiek' kan de tijd van regenten en vorsten nader geïntroduceerd worden.</p> <p>Leerdoelen: Vaardigheden</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik herken 17e-eeuwse schilderkunst als ik het vergelijk met schilderkunst uit andere tijdvakken. Ik kan uitleggen waarom de 17e eeuw in Nederland de Gouden Eeuw genoemd wordt en verklaren waarom deze naam niet helemaal juist is. Ik kan de tijd van regenten en vorsten invullen op een tijdbalk. <p>Eventueel:</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik kan voorbeelden noemen van hoe de Republiek er in de tijd van regenten en vorsten voorstond op het gebied van politiek, economie, sociale verhoudingen en cultuur. [hoort bij 'Introductie de Republiek'] Ik kan als ik naar 17e-eeuwse schilderijen kijk, deze indelen op onderwerp. [hoort bij 'Werkvorm: Schilderijen placemat'] <p>Begrippen: - burgerij</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bekijk de uitlegsschermen bij het sleutelbegrip en lees de toelichting onder de knoppen met 'Docent info'. - Bekijk het keuzemenu in scherm 7 en beslis wat je wel en niet wil doen en of je eigen materiaal in wil zetten. - Lees de leertekst. - Bekijk de leerlingwerkbladen (opdrachten sleutelbegrip, opdrachten tijdlijn, opdrachten introductie de Republiek) en bedenk wat je de leerlingen wilt laten maken. 	<p>25-30</p> <p>Intro: sleutelbegrip schilderkunst en tijdvak (scherm 1 t/m 6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Op scherm 1 staan onder de knop met het kompas erop de leerdoelen van deze les. In de schermen die volgen bieden we eerst input waarmee je als docent het sleutelbegrip kan bespreken in de klas. • Scherm 2: Bespreek de chronologie van schilderkunst. Hoe kan een leerling zien dat iets in een bepaalde tijd is gemaakt? Betekent de chronologie van schilderkunst ook een verbetering van schilderkunst? Kunnen leerlingen andere voorbeelden geven van schilderijen die ze kennen? Uit welke tijd komen die? • Scherm 3: Bespreek de waarde van schilderkunst. Welke volgorde zouden leerlingen zelf geven aan de schilderijen, oplopend in waarde? Welke argumenten hebben ze daarvoor? • Scherm 4: Bespreek de kenmerken van 17^e-eeuwse schilderkunst. Wat maakt dat je een schilderij in de 17^e eeuw kunt plaatsen? Welke kenmerken zijn typisch voor een 17^e-eeuws schilderij? • Scherm 5: Bespreek de kenmerken van de Republiek op het gebied van economie, politiek, sociale verhoudingen en cultuur. • Scherm 6: De 17^e eeuw staat vaak bekend als de Gouden Eeuw. Bedenk en bespreek enkele kanttekeningen bij deze naam. <p>15-20</p> <p>Keuzemenu (scherm 7) Kies het onderdeel waarmee je de tijd van regenten en vorsten eventueel nader wilt introduceren. Wij bieden in de digibordles:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een digitale tijdlijn • een introductie de Republiek met 8 dia's met toelichting • de werkvorm: schilderijen placemat <p>En voor leerlingen op het werkblad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opdrachten sleutelbegrip • opdrachten tijdlijn • opdrachten introductie de Republiek • een leertekst

<ul style="list-style-type: none"> - economie - Gouden Eeuw - regent - Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden - schilderkunst - sociale verhoudingen - tijd van regenten en vorsten - vorst(in) - wereldhandel			
--	--	--	--

3.2 Lesbeschrijving Les 1 | Het missende schilderij

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop										
<p>Essentie De leerling maakt kennis met Marten en Oopjen en hun relatie met de rijkdom en handelsgeest van de Hollandse 17^e eeuw.</p> <p>Aan het einde van de les geeft de leerling zijn/haar interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p> <p>Leerdoelen Kennis</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik kan een oorzaak en een gevolg noemen voor de welvaart van de Republiek in de 17e eeuw. Ik kan beschrijven wat handelskapitalisme is en wat dit te maken heeft met de VOC en de WIC. Ik kan uitleggen waarom er veel schilderkunst is gemaakt in de Republiek van de 17e eeuw en wie deze schilderijen kochten. Ik kan met een voorbeeld duidelijk maken dat de welvaart in de Republiek ongelijk was verdeeld. <p>Vaardigheden</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik kan een beschrijving geven van het leven van Marten en Oopjen. Ik kan uitleggen op welke manier Marten en Oopjen aan geld kwamen om hun schilderijen te laten maken. Ik kan bronnen uitkiezen die bruikbaar zijn voor mijn onderzoek. <p>Begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> - aandelen - conservator - handelskapitalisme - koopkracht - Oostzeehandel - specerijen 	<ul style="list-style-type: none"> - Bekijk alle digibordschermen. - Op scherm 6 'Jullie missie' staan de leerdoelen onder de kompas-knop achter de titel. - In de missie van deze les doen leerlingen onderzoek naar bronnen via hun werkblad 'Missie'. Bekijk/lees deze bronnen uit de onderzoeksmap ter voorbereiding op de les. - Vanaf scherm 8 wordt de missie voorbereid. De toelichting achter de knop 'Docent info' in de uitleg-schermen sluit aan bij de uitleg op de werkbladen en de inhoud van de leertekst van deze les. Je bent als docent uiteraard vrij hier de thema's met eigen materiaal nader toe te lichten. - Bekijk het leerlingmateriaal. - In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interesse-meter in. Bekijk de inhoud van deze interesse-meter. 	<p>Voor deze les staan twee lessen van 45-60 minuten. Les 1: Intro t/m Voorbereiding op jullie missie (basiskennis), les 2: Missie t/m Werkblad (toepassing).</p> <table border="1"> <tr> <td>5-10</td> <td> <p>Intro (scherm 1 t/m 5) De openingsschermen 1 t/m 5 triggeren leerlingen om gedurende deze hele module conservator te zijn voor het Museum XVII en te onderzoeken of zij de schilderijen van Marten en Oopjen zouden willen kopen of niet. Zij worden ingeleid in de vraag wat een conservator is en wie Marten en Oopjen waren. (Het filmpje van scherm 4 wordt herhaald in het werkblad 'Missie'.)</p> </td> </tr> <tr> <td>5</td> <td> <p>Jullie missie (scherm 6) De missie voor les 1 is: Zoek uit wie Marten en Oopjen zijn. Zijn Marten en Oopjen het voorbeeld van de rijkdom en handelsgeest van de 17^e eeuw, of niet?</p> <p>Ga op onderzoek uit en kom erachter of zij inderdaad een voorbeeld zijn van de Hollandse rijkdom en handelsgeest, door te onderzoeken hoe zij aan hun geld kwamen. Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p> </td> </tr> <tr> <td>5</td> <td> <p>Context van jullie missie (scherm 7) Inhoudelijke context bij het onderwerp rijkdom in de Republiek. NB: je hebt hier ruimte om het onderwerp (met eigen materiaal) verder toe te lichten.</p> </td> </tr> <tr> <td>25-30</td> <td> <p>Vorbereiding op jullie missie (scherm 8) Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met de werkbladen 'Vorbereiding 1 en 2'. Of de docent bespreekt de 'Rijkdom en handelsgeest in de Republiek' en 'Bruikbaarheid van bronnen' aan de hand van de (knop) 'Uitleg-schermen'.</p> </td> </tr> <tr> <td>30</td> <td> <p>Missie (scherm 9) Onderzoek de bronnen op bruikbaarheid en kom meer te weten over de rijkdom en handelsgeest van Marten en Oopjen. Leerlingen hebben als conservator informatie verzameld over Marten en Oopjen. Zij selecteren de bronnen die bruikbaar zijn voor het beantwoorden van de volgende vragen: Hoe kwamen de families van Marten en Oopjen aan hun geld? En: Hoe kwamen Marten en Oopjen eraan?</p> </td> </tr> </table>	5-10	<p>Intro (scherm 1 t/m 5) De openingsschermen 1 t/m 5 triggeren leerlingen om gedurende deze hele module conservator te zijn voor het Museum XVII en te onderzoeken of zij de schilderijen van Marten en Oopjen zouden willen kopen of niet. Zij worden ingeleid in de vraag wat een conservator is en wie Marten en Oopjen waren. (Het filmpje van scherm 4 wordt herhaald in het werkblad 'Missie'.)</p>	5	<p>Jullie missie (scherm 6) De missie voor les 1 is: Zoek uit wie Marten en Oopjen zijn. Zijn Marten en Oopjen het voorbeeld van de rijkdom en handelsgeest van de 17^e eeuw, of niet?</p> <p>Ga op onderzoek uit en kom erachter of zij inderdaad een voorbeeld zijn van de Hollandse rijkdom en handelsgeest, door te onderzoeken hoe zij aan hun geld kwamen. Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p>	5	<p>Context van jullie missie (scherm 7) Inhoudelijke context bij het onderwerp rijkdom in de Republiek. NB: je hebt hier ruimte om het onderwerp (met eigen materiaal) verder toe te lichten.</p>	25-30	<p>Vorbereiding op jullie missie (scherm 8) Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met de werkbladen 'Vorbereiding 1 en 2'. Of de docent bespreekt de 'Rijkdom en handelsgeest in de Republiek' en 'Bruikbaarheid van bronnen' aan de hand van de (knop) 'Uitleg-schermen'.</p>	30	<p>Missie (scherm 9) Onderzoek de bronnen op bruikbaarheid en kom meer te weten over de rijkdom en handelsgeest van Marten en Oopjen. Leerlingen hebben als conservator informatie verzameld over Marten en Oopjen. Zij selecteren de bronnen die bruikbaar zijn voor het beantwoorden van de volgende vragen: Hoe kwamen de families van Marten en Oopjen aan hun geld? En: Hoe kwamen Marten en Oopjen eraan?</p>
5-10	<p>Intro (scherm 1 t/m 5) De openingsschermen 1 t/m 5 triggeren leerlingen om gedurende deze hele module conservator te zijn voor het Museum XVII en te onderzoeken of zij de schilderijen van Marten en Oopjen zouden willen kopen of niet. Zij worden ingeleid in de vraag wat een conservator is en wie Marten en Oopjen waren. (Het filmpje van scherm 4 wordt herhaald in het werkblad 'Missie'.)</p>											
5	<p>Jullie missie (scherm 6) De missie voor les 1 is: Zoek uit wie Marten en Oopjen zijn. Zijn Marten en Oopjen het voorbeeld van de rijkdom en handelsgeest van de 17^e eeuw, of niet?</p> <p>Ga op onderzoek uit en kom erachter of zij inderdaad een voorbeeld zijn van de Hollandse rijkdom en handelsgeest, door te onderzoeken hoe zij aan hun geld kwamen. Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p>											
5	<p>Context van jullie missie (scherm 7) Inhoudelijke context bij het onderwerp rijkdom in de Republiek. NB: je hebt hier ruimte om het onderwerp (met eigen materiaal) verder toe te lichten.</p>											
25-30	<p>Vorbereiding op jullie missie (scherm 8) Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met de werkbladen 'Vorbereiding 1 en 2'. Of de docent bespreekt de 'Rijkdom en handelsgeest in de Republiek' en 'Bruikbaarheid van bronnen' aan de hand van de (knop) 'Uitleg-schermen'.</p>											
30	<p>Missie (scherm 9) Onderzoek de bronnen op bruikbaarheid en kom meer te weten over de rijkdom en handelsgeest van Marten en Oopjen. Leerlingen hebben als conservator informatie verzameld over Marten en Oopjen. Zij selecteren de bronnen die bruikbaar zijn voor het beantwoorden van de volgende vragen: Hoe kwamen de families van Marten en Oopjen aan hun geld? En: Hoe kwamen Marten en Oopjen eraan?</p>											

<ul style="list-style-type: none"> - stapelmarkt - Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) - welvaart - West-Indische Compagnie (WIC) 		10	<p>Resultaat: De rijkdom en handelsgeest van Marten en Oopjen (scherm 10) Hoeveel interesse heb je in de schilderijen van Marten en Oopjen?</p> <p>In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun Interessesmeter in. Bekijk de inhoud van deze interessesmeter en bespreek samen hoe leerlingen deze invullen. Via de 'Stemtool Interessesmeter' is het mogelijk hun gemiddelde interesse te meten en daarna hun argumentatie klassikaal te bespreken. Dat kan door bijvoorbeeld gebruik te maken van de werkvorm 'Over de lijn'. De leerlingen die hun interesse een 6 of hoger hebben gegeven gaan aan de linkerkant van het lokaal staan. De leerlingen met een 5 of lager, aan de rechterkant. Daarna kan er een kleine klassikale discussie en verdieping van de stof plaatsvinden aan de hand van een aantal vragen. Suggesties hiervoor zijn te vinden onder de knop 'Docent info' op het digibordscherm.</p>
		8	<p>En nu? (scherm 11)</p> <p>Reflecteer met de klas op de leeropbrengst. Bespreek met de klas de eregalerie van het Rijksmuseum. In de eregalerie hangen kopstukken uit de 17^e-eeuwse schilderkunst. Met achterin: De Nachtwacht (1642). Tegen betaling kun je de schilderijen bewonderen. Wat vindt de leerling? Zijn schilderijen iets om trots op te zijn? Zou het museum gratis moeten zijn?</p>
		2	<p>Werkblad</p> <p>Wijs leerlingen op het werkblad. Hier kunnen zij de leertekst nog eens nalezen. Daarnaast kunnen ze de 'Test jezelf' maken om te oefenen en evalueren ze het niveau van beheersing van de leerdoelen via 'Waar sta je nu?'. Vul eventueel samen de gebeurtenissen op de tijdlijn in (De VOC wordt opgericht + De WIC houdt zich tot dit jaar vooral bezig met de aanval op Spaanse schepen).</p>

3.3 Lesbeschrijving Les 2 | Betaalbare meesters

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop	
<p>Essentie De leerling onderzoekt de waarde van Rembrandts Marten en Oopjen in vergelijking tot andere Hollandse meesters.</p> <p>Aan het einde van de les geeft de leerling zijn/haar interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p> <p>Leerdoelen Kennis 1. Ik kan beschrijven wie de kopers waren van schilderkunst in de Republiek en welke invloed dat had op de genres van de schilderijen die gemaakt werden. 2. Ik kan vier genres noemen die kenmerkend waren voor de schilderkunst van Hollandse meesters. 3. Ik kan drie schilderstijlen en/of technieken noemen van de schilderkunst van Hollandse meesters.</p> <p>Vaardigheden 1. Ik kan uitleggen waarom Rembrandt een voorbeeld is van een Hollandse meester. 2. Ik kan schilderijen op waarde inschatten met behulp van de factoren: kunstenaar, stijl en techniek, zeldzaamheid en genre.</p> <p>Begrippen - genre - Hollandse meesters - Nachtwacht - portret - realistisch</p>	<p>- Bekijk alle digibordschermen. - Op scherm 4 'Jullie missie' staan de leerdoelen onder de kompas-knop achter de titel. - In de missie van deze les doen leerlingen onderzoek naar schilderijen via hun werkblad 'Missie'. Bekijk deze schilderijen en lees de toelichting ter voorbereiding op de les. - Vanaf scherm 6 wordt de missie voorbereid. De toelichting achter de knop 'Docent info' in de uitleg-schermen sluit aan bij de uitleg op de werkbladen en de inhoud van de leertekst van deze les. Je bent als docent uiteraard vrij hier de thema's met eigen materiaal nader toe te lichten. - Bekijk het leerlingmateriaal. - In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interesse-meter in. Bekijk de inhoud van deze interesse-meter.</p>	<p>Voor deze les staan twee lessen van 45-60 minuten. Les 1: Intro t/m Voorbereiding op jullie missie. Les 2: Missie t/m Werkblad.</p>	
		5	<p>Intro en trigger (scherm 2 en 3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen ontvangen een mail van een collega van de financiële afdeling van Museum XVII. Hij vraagt zich af wat de schilderijen eigenlijk mogen kosten. • Waar kijk je naar bij het bepalen van de waarde van een schilderij? Leerlingen maken kennis met de 'Waardewijzer' die ze straks nodig hebben.
		5	<p>Jullie missie (scherm 4) De missie van les 2 is: Zoek uit wat de schilderijen van Marten en Oopjen waard zijn. Zijn Marten en Oopjen het voorbeeld van schilderkunst in de 17^e eeuw? Onderzoek de waarde van Rembrandts Marten en Oopjen vergeleken met andere Hollandse meesters.</p> <p>Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p>
		10	<p>Context van jullie missie (scherm 5) Inhoudelijke context bij het onderwerp Hollandse meesters. Er volgen enkele voorbeelden van Hollandse meesters. Wat kenmerkt (het werk van) Hollandse meesters? NB: je hebt hier ruimte om het onderwerp (met eigen materiaal) verder toe te lichten.</p>
		30	<p>Vorbereiding op jullie missie (scherm 6) Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met de werkbladen 'Vorbereiding 1 en 2'. Of de docent bespreekt 'Rembrandt' en 'Waarde inschatten van schilderkunst' aan de hand van de (knop) 'Uitleg-schermen'.</p>
30	<p>Missie: Hoeveel zijn Marten en Oopjen (je) waard? (scherm 7) Leerlingen bekijken de catalogus met andere Hollandse meesters. Zij beoordelen de schilderijen op waarde door een maximaal bedrag toe te kennen aan de verschillende factoren uit de waardewijzer. Leerlingen vullen dat in op 'notitiebriefjes'. De catalogus en waardewijzer zijn beide via het werkblad of printbestand in te zien.</p> <p>Laat leerlingen na het invullen van de notitiebriefjes, de antwoorden met elkaar vergelijken en eventuele verschillen bespreken.</p>		

<p>- stadsgezicht - stilleven</p> <p>Persoon - Rembrandt van Rijn</p>		5-10	<p>Resultaat: De waarde van Marten en Oopjen (scherm 8) Hoeveel interesse heb je in de schilderijen van Marten en Oopjen? In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interessemeter in. Bekijk de inhoud van deze interessemeter en bespreek samen hoe leerlingen deze invullen.</p> <p>Via de 'Stemtool Interesse-meter' is het mogelijk de gemiddelde interesse te meten en daarna de argumentatie klassikaal te bespreken. Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van de werkvorm 'Woordweb'. Je inventariseert in twee verschillende kleuren argumenten voor en tegen de stelling: Marten en Oopjen zijn een goed voorbeeld van de schilderkunst uit de 17^e eeuw. Daarna kan er een kleine klassikale discussie en verdieping van de stof plaatsvinden aan de hand van een aantal vragen. Suggesties hiervoor zijn te vinden onder de knop 'Docent info' op het digibordscherm.</p>
		5	<p>En nu? (scherm 9) Reflecteer met de klas op de leeropbrengst en koppel de waarde van Hollandse meesters aan het feit dat de waarde die aan schilderkunst wordt gegeven, afhankelijk is van de tijd. <i>Wat zou Rembrandt zelf van de actuele prijs van zijn schilderijen vinden?</i> Om deze vraag in te leiden, kan je kijken naar het fragment uit de tv-serie 'Dr. Who' dat over dit principe gaat, maar dan met Vincent van Gogh in de hoofdrol. Wat vindt Vincent zelf van de (grote) waardering van zijn kunst? Snap je zijn reactie op deze waardering? Hoe zou Rembrandt reageren als hij rondgeleid zou worden in het Rijksmuseum? Waarom denk je dat?</p>
		2	<p>Werkblad Wijs leerlingen op het werkblad. Hier kunnen zij de leertekst nog eens nalezen. Daarnaast kunnen ze de 'Test jezelf' maken om te oefenen en evalueren ze het niveau van beheersing van de leerdoelen via 'Waar sta je nu?'. Vul eventueel samen de gebeurtenis op de tijdlijn in (Rembrandt schildert Marten en Oopjen).</p>

3.4 Lesbeschrijving Les 3 | Machtige portretten

Leerdoelen	Voorbereiding	Lesverloop	
<p>Essentie De leerling bestudeert de andere portretten uit de 17^e eeuw van de collectie van het museum en vergelijkt Marten en Oopjen met de andere mensen op de portretten.</p> <p>Zijn Marten en Oopjen het voorbeeld van macht in de 17^e eeuw?</p> <p>Aan het einde van de les geeft de leerling zijn/haar interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p> <p>Leerdoelen Kennis</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik kan beschrijven hoe de Republiek in de 17^e eeuw werd bestuurd. Ik kan beschrijven op welke manier het bestuur in de Republiek anders was dan het bestuur in andere Europese landen. Ik kan een voorbeeld geven van een taak van de Gewestelijke Staten, de Staten-Generaal, de stadhouder en de raadpensionaris van Holland. Ik kan twee punten noemen waardoor de stadhouder veel macht had. Ik kan twee punten noemen waardoor de raadpensionaris veel macht had. <p>Vaardigheid</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik kan van portretten van mensen uit de Republiek in de 17^e eeuw details noemen die iets zeggen over macht. Ik kan uit de toelichting van portretten kenmerken van macht halen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Bekijk alle digibordschermen. - Op scherm 3 'Jullie missie' staan de leerdoelen onder de kompas-knop achter de titel. - In de missie van deze les doen leerlingen onderzoek naar andere portretten uit de collectie van het Museum XVII via hun werkblad 'Missie'. Bekijk deze portretten uit de collectie en lees de toelichting ter voorbereiding op de les. - Vanaf scherm 5 wordt de missie voorbereid. De toelichting achter de knop 'Docent info' in de uitleg-schermen sluit aan bij de uitleg op de werkbladen en de inhoud van de leertekst van deze les. Je bent als docent uiteraard vrij hier de thema's met eigen materiaal nader toe te lichten. - Bekijk het leerlingmateriaal. - In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interesse-meter in. Bekijk de inhoud van deze interesse-meter. 	<p>Voor deze les staan twee lessen van 45-60 minuten. Les 1 Intro t/m Voorbereiding op jullie missie. Les 2: Missie t/m Werkblad.</p>	
		5-10	<p>Trigger (scherm 2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen ontvangen als conservator een mail van collega Liesbeth Sandman. Zij vraagt zich af hoe machtig Marten en Oopjen eigenlijk waren. En of zij in die zin een toevoeging zijn aan de collectie van het museum.
		5	<p>Jullie missie (scherm 3) Bestudeer de andere portretten uit de 17^e eeuw van de collectie van het museum. Vergelijk Marten en Oopjen met de andere mensen op de portretten.</p> <p>Zijn Marten en Oopjen het voorbeeld van macht in de 17^e eeuw?</p> <p>Aan het einde van de les geef je jouw interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p>
		10	<p>Context van jullie missie (scherm 4) Inhoudelijke context bij het onderwerp: regenten en het bestuur van de Republiek. Wie bestuurden de Republiek?</p> <p>NB: je hebt hier ruimte om de onderwerpen met eigen materiaal verder toe te lichten. En/of de 'Introductie de Republiek' (keuzemenu Tijdsprong) te geven/herhalen.</p>
		20-30	<p>Voorbereiding op jullie missie (scherm 5) Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met de werkbladen 'Voorbereiding' (die gaan over politiek in de tijd van Marten en Oopjen en de vaardigheid Informatie uit bronnen halen). Of de docent bespreekt de politiek en de vaardigheid aan de hand van de (knop) 'Uitleg-schermen'.</p>
		30	<p>Missie: Hoeveel macht hadden de geportretteerden? (scherm 6) Leerlingen bekijken de portretten uit de collectie en lezen het bijschrift. Zij noteren de details en informatie die iets zeggen over macht op het onderzoeksblad 'Weegschaal van macht'. Vervolgens markeren leerlingen de informatie die de persoon de minste en meeste macht geeft en bepalen ze de volgorde van macht van alle portretten.</p>
15	<p>Resultaat: De macht van Marten en Oopjen (scherm 7)</p>		

<p>3. Ik kan de portretten van mensen uit de Republiek in de 17e eeuw op volgorde van veel naar weinig macht leggen.</p> <p>Begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> - gewest - Gewestelijke Staten - raadpensionaris - stadhouder - Staten-Generaal 		<p>Hoeveel interesse heb je in de schilderijen van Marten en Oopjen?</p> <p>In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interesse-meter in. Bekijk de inhoud van deze interesse-meter en bespreek samen hoe leerlingen deze invullen.</p> <p>Via de 'Stemtool Interesse-meter' is het mogelijk de gemiddelde interesse te meten en daarna de argumentatie klassikaal te bespreken. Dat kan door bijvoorbeeld gebruik te maken van de werkvorm 'Levende lijn'. Geef zes leerlingen een blaadje met daarop de naam van één van de personen uit de missie. Laat de leerlingen vooraan in de klas naast elkaar staan. De rest van de klas krijgt vijf minuten om, al discussiërend, overeenstemming te bereiken over de volgorde van macht en dus de positie in de rij.</p> <p>Daarna kan er een kleine klassikale discussie en verdieping van de stof plaatsvinden aan de hand van een aantal vragen. Suggesties hiervoor zijn te vinden onder de knop 'Docent info' op het digibordscherm.</p>
	5	<p>En nu? (scherm 8)</p> <p>Reflecteer met de klas op de leeropbrengst en vergelijk de machtige portretten uit de 17e eeuw met portretten (in dit geval foto's) die machtige mensen van nu van zichzelf laten maken.</p> <p>Wat geeft mensen uit onze tijd macht? Wat zijn de risico's van macht? Wie heeft volgens de leerlingen meer macht? Koning Willem-Alexander of ondernemer Elon Musk? Hoe laten zij hun macht zien aan de buitenwereld?</p>
	2	<p>Werkblad</p> <p>Wijs leerlingen op het werkblad. Hier kunnen zij de leertekst nog eens nalezen. Daarnaast kunnen ze de 'Test jezelf' maken om te oefenen en evalueren ze het niveau van beheersing van de leerdoelen via 'Waar sta je nu?'. Vul eventueel samen de gebeurtenissen op de tijdlijn in (Raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt wordt onthoofd en Marten sterft plotseling op 28-jarige leeftijd).</p>

3.5 Lesbeschrijving Les 4 | Een duister verleden?

Leerdoelen	Voorbereiding	Lesverloop	
<p>Essentie De leerling onderzoekt het slavernijverleden van Marten en Oopjen. Hoe kunnen Marten en Oopjen in verband worden gebracht met slavernij?</p> <p>Aan het einde van de les geeft de leerling zijn/haar interesse in de schilderijen aan door de interesse-meter in te vullen.</p> <p>Leerdoelen Kennis</p> <ol style="list-style-type: none"> Ik kan beschrijven wat de kolonisatie van Amerika en de slavenhandel van mensen uit Afrika met elkaar te maken hebben. Ik kan het verband uitleggen tussen slavenhandel, de driehoekshandel en handelskapitalisme. Ik kan beschrijven op welke manier de VOC en de WIC meewerkten aan slavenhandel. Ik kan beschrijven hoe de slavenhandel zorgde voor welvaart in de Republiek. <p>Vaardigheden</p> <ol style="list-style-type: none"> Met mijn kennis over het slavernijverleden kan ik: een argument geven waarom ik vóór de aankoop van de schilderijen van Marten en Oopjen ben, en een argument geven waarom ik tegen de aankoop van de schilderijen van Marten en Oopjen ben. <p>Begrippen</p> <ul style="list-style-type: none"> - driehoekshandel - kolonie - Nieuwe Wereld - plantage 	<p>- Bekijk alle digibordschermen.</p> <p>- Op scherm 3 'Jullie missie' staan de leerdoelen onder de kompas-knop achter de titel.</p> <p>- In de missie van deze les doen leerlingen onderzoek naar het slavernijverleden van Marten en Oopjen aan de hand van een interview met historicus Mark Ponte. Bekijk het filmpje via het werkblad 'Missie'.</p> <p>- Vanaf scherm 5 wordt de missie voorbereid. De toelichting achter de knop 'Docent info' in de uitleg-schermen sluit aan bij de uitleg op de werkbladen en de inhoud van de leertekst van deze les. Je bent als docent uiteraard vrij hier de thema's met eigen materiaal nader toe te lichten.</p> <p>- Bekijk het leerlingmateriaal.</p> <p>- In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interesse-meter in. Bekijk de inhoud van deze interesse-meter.</p>	<p>Voor deze les staan twee lessen van 45-60 minuten. Les 1 Intro t/m Voorbereiding op jullie missie. Les 2: Missie t/m Werkblad.</p>	
		5	<p>Intro en Jullie missie (scherm 2 en 3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bericht van een collega die de aankoop van Marten en Oopjen een verschrikkelijke beslissing zou vinden. - Het laatste wat het nieuwe museum kan gebruiken, is negatieve aandacht als blijkt dat Marten en Oopjen inderdaad een slavernijverleden hebben. <p>Hoe kunnen Marten en Oopjen in verband worden gebracht met slavernij? Bekijk het filmpje met historicus Mark Ponte voor meer informatie. Heeft jouw collega gelijk en is het een slechte beslissing om de doeken te kopen?</p>
		10-15	<p>Context van jullie missie (scherm 4)</p> <p>Inhoudelijke context bij het onderwerp: slavernij in de 17^e eeuw.</p> <p>NB: je hebt hier ruimte om het onderwerp (met eigen materiaal) verder toe te lichten of met het college Slavernij (door de eeuwen heen) in te leiden.</p>
		15	<p>Voorbereiding op jullie missie (scherm 5)</p> <p>Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met de werkbladen 'Voorbereiding' (die gaan over: Slavernij in de 17^e eeuw, en: Hoe beargumenteer je je standpunt ten aanzien van stellingen?). Of de docent bespreekt de stof en vaardigheid aan de hand van de (knop) 'Uitleg-schermen'.</p>
		30	<p>Missie: Hoe kunnen Marten en Oopjen in verband worden gebracht met slavernij? (scherm 6)</p> <p>In deze opdracht:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bekijken de leerlingen het interview met historicus Mark Ponte. • bepalen leerlingen hoe ze denken over bepaalde stellingen aan de hand van een 'Diamant van stellingen'. • beargumenteren leerlingen de posities 1, 3 en 5 van de desbetreffende stellingen in de diamant.
15	<p>Resultaat: Het slavernijverleden van Marten en Oopjen (scherm 7)</p> <p>Hoeveel interesse heb je in de schilderijen van Marten en Oopjen?</p> <p>In les 1 t/m 4 vullen leerlingen bij het werkblad 'Resultaat' hun interesse-meter in. Bekijk de inhoud van deze interesse-meter en bespreek samen hoe leerlingen deze invullen.</p>		

<p>- slaafgemaakte/slaaf - slavenhandel</p>		<p>Via de 'Stemtool Interessemeter' is het mogelijk de gemiddelde interesse te meten en daarna de argumentatie klassikaal te bespreken. Dat kan door bijvoorbeeld gebruik te maken van de werkvorm 'Enkele discussie'. Kies twee leerlingen met een andere mening over de stelling: "Het is een foute beslissing om Marten en Oopjen te exposeren in het museum." Zij gaan tegenover elkaar staan en hebben ieder dertig seconden de tijd om de ander te overtuigen. Na dertig seconden kiest de klas de beste spreker met de beste argumenten en komt er een nieuwe tegenstander naar voren. De discussie herhaalt zich.</p> <p>Daarna kan er een kleine klassikale discussie en verdieping van de stof plaatsvinden aan de hand van een aantal vragen. Suggesties hiervoor zijn te vinden onder de knop 'Docent info' op het digibordscherm.</p>
		<p>5</p> <p>En nu? (scherm 8) Reflecteer met de klas op de leeropbrengst. Koppel kennis over het slavernijverleden aan het maatschappelijke vraagstuk hoe om te gaan met een verleden van slavernij en daaruit voortkomende discriminatie.</p> <p>Op de foto is Formule 1-coureur Lewis Hamilton te zien, die aandacht vraagt voor de strijd tegen racisme. Hij vraagt medecoueurs dit te steunen door te knielen voor de race. Wat zou jij doen?</p>
		<p>2</p> <p>Werkblad Wijs leerlingen op het werkblad. Hier kunnen zij de leertekst nog eens nalezen. Daarnaast kunnen ze de 'Test jezelf' maken om te oefenen en evalueren ze het niveau van beheersing van de leerdoelen via 'Waar sta je nu?'. Vul eventueel samen de gebeurtenis op de tijdlijn in (De WIC wordt opgericht).</p>

3.6 Lesbeschrijving Les 5 | Kopen of niet kopen?

Leerdoelen	Voorbereiding	Lesverloop
<p>Essentie Het is tijd voor de leerling als conservator om een beslissing te nemen. Zijn Marten en Oopjen hét symbool voor de 17e eeuw en moeten de portretten van Marten en Oopjen daarom worden aangeschaft voor het museum? Leerlingen nemen de beslissing en adviseren de museumdirectie in een overtuigende presentatie. Is je interesse gedaald of gestegen naarmate je meer over de schilderijen leerde? Motiveer je keuze.</p> <p>Leerdoelen Vaardigheden 1. Ik kan een advies geven met argumenten over het wel of niet kopen van de schilderijen van Marten en Oopjen. 2. Ik kan mijn advies opbouwen met een inleiding, een kern en een slot en er een presentatie van maken.</p>	<p>- Bekijk alle digibordschermen. - Op scherm 3 'Jullie missie' staan de leerdoelen onder de kompas knop achter de titel. - In de missie van deze les geven leerlingen de museumdirectie advies over het wel of niet aankopen van Marten en Oopjen. - Bekijk voor alle argumentatie de ingevulde interesse meters in het werkblad 'Resultaat' van les 1 t/m 4. - Bekijk de rubric 'Adviseren'. - Er is geen leertekst bij deze les. Je kunt ter ondersteuning van het adviseren de leertekst van module 6 les 4 over 'argumenteren' gebruiken of de vaardigheid 'Adviseren' doornemen in de toolbox. - Bekijk het leerlingmateriaal.</p>	<p>Deze les duurt circa 60 minuten.</p>
		<p>5 Intro en Jullie missie (scherm 2 en 3)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen wordt in een email door de museumdirectie gevraagd om advies. • In de missie van deze les adviseer je de museumdirectie over het wel of niet aankopen van Marten en Oopjen. Voor je advies geef je argumenten. Bovendien geef je aan of je interesse in de aankoop is gedaald of gestegen gedurende de onderzoekslessen 1 t/m 4 en waarom.
		<p>10 Voorbereiding op jullie missie (scherm 4) Hier bestaat de mogelijkheid om te differentiëren. Leerlingen kunnen zelfstandig aan de slag met het werkblad 'Voorbereiding' (die gaat over: Welke argumenten heb je eerder bedacht?, en: Hoe adviseer je?). Of de docent bespreekt de argumenten en vaardigheid 'Adviseren' aan de hand van de knop 'Uitlegschermen'.</p>
		<p>30 Missie: Maak een presentatie waarin je een advies geeft. (scherm 5) In deze les bekijken de leerlingen hun gegeven argumenten in les 1 t/m 4 en nemen zij een beslissing. Ze werken de beste argumenten uit en maken een presentatie van hun advies.</p>
		<p>15 Resultaat: Presenteer je advies aan de museumdirectie. (scherm 6) De missie heeft geleid tot een advies in de vorm van een presentatie. Deze presentaties kunnen klassikaal worden getoond. Dan is het wellicht leuk om leerlingen elkaars presentatie te laten beoordelen met behulp van de rubric 'Adviseren'. Ook kan er voor gekozen worden om een klassenadvies uit te brengen. Hierbij kun je als docent de vraag stellen welke presentatie en argumentatie het meest overtuigend was en waarom.</p> <p>De leerling kan zijn/haar presentatie (wanneer digitaal) uploaden en inleveren bij de docent via het werkblad 'Missie'.</p> <p>* De rubric 'Adviseren' is te vinden in het leerlingprintbestand en in het werkblad 'Missie'. Ook is de vaardigheid 'Adviseren' via de toolbox te raadplegen.</p>
<p>15 En nu? (scherm 7) In 2016 besloten Frankrijk en Nederland de schilderijen van Marten en Oopjen gezamenlijk te kopen. De schilderijen worden nu om de acht jaar in het Rijksmuseum en het Louvre tentoongesteld. Wat vind je van dit compromis?</p>		

		2	Werkblad Wijs leerlingen op het werkblad. Hier kunnen zij de leertekst nog eens nalezen. Daarnaast kunnen ze het niveau van beheersing evalueren van de leerdoelen via 'Waar sta je nu?'.
--	--	---	---

3.7 Lesbeschrijving College | De wetenschappelijke revolutie (in productie)

Leerdoelen	Vorbereiding	Lesverloop	
<p>Essentie De historische context van de wetenschappelijke revolutie in de 17^e eeuw. Deze les is een college. De belangrijkste inhoud wordt klassikaal door de docent overgedragen aan de leerlingen. Daarnaast zijn er verschillende verwerkings- en verdiepingsopdrachten waar de docent en/of de leerling uit kan kiezen.</p> <p>Kenmerkend aspect De wetenschappelijke revolutie</p> <p>Leerdoelen Kennis ...</p> <p>Begrippen ...</p>	- Bekijk...	10	Intro: ...
		10-30	Uitleg: De wetenschappelijke revolutie (scherm 2) ...
		10-20	Verwerking (scherm 3) • ...
		2	Werkblad Wijs leerlingen op het werkblad. Hier kunnen zij de leertekst nog eens nalezen. Daarnaast kunnen ze het niveau van beheersing evalueren van de leerdoelen via 'Waar sta je nu?'. Vul eventueel samen de gebeurtenissen op de tijdlijn in. (...)